

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра археології, етнології та культурології**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету історії та
міжнародних відносин
Вовканич І.І./
І.І. Вовканич 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВІЙНА В ІСТОРІЇ ЛЮДСТВА

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	034 Культурологія
Освітня програма	Культурологія
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «**Війна в історії людства**» для здобувачів вищої освіти галузі знань 03 Гуманітарні науки спеціальності 034 Культурологія освітньої програми Культурологія.

Розробники: Гуцул В. М. – кандидат історичних наук, доцент кафедри археології, етнології та культурології ФІМВ

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **археології, етнології та культурології ФІМВ**

протокол № 10 від «29» червня 2021 р.

Завідувач кафедри _____ Керецман Н. П.

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин

протокол № 5 від «30» червня 2021 р.

Голова науково-методичної комісії _____ Мишко С. А.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120	2	3
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	3	4
	Лекції:	
	40	16
	Практичні (семінарські):	
	20	2
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	0	0
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	60	102

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення навчальної дисципліни: воєнна історія, мілітарна справа, організація, стратегія, тактика, озброєння, спорядження, військовий флот, фортифікація, облогова справа, воєнна антропологія, воєнна пропаганда.

Метою вивчення дисципліни є: формування у студентів системи знань про місце збройних конфліктів та збройного насильства в людській культурі та історії, і впливу мілітарних технологій, концепцій та практик воєнних дій на цивілізаційний розвиток людства.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

- загальні:

- ✓ Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК – 1).
- ✓ Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. (ЗК – 2).
- ✓ Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК – 3).
- ✓ Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми (ЗК – 4).
- ✓ Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК – 5).
- ✓ Цінування та повага різноманітності та мультикультурності (ЗК – 6).
- ✓ Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК – 9).

спеціальні (фахові, предметні):

- ✓ Здатність презентувати результати професійної діяльності в усній та письмовій формі, надавати відповідну аргументацію (ФК – 1).
- ✓ Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів (ФК – 3).
- ✓ Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо) (ФК 4).
- ✓ Здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства (ФК – 5).
- ✓ Здатність створювати аналітичні звіти, розробляти рекомендації та генерувати проекти (культурно-мистецькі, художні та дозвілєві) щодо об'єктів професійної діяльності, використовуючи актуальну нормативну основу (ФК – 8).
- ✓ Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів (ФК – 9).
- ✓ Здатність організувати культурні події, використовуючи сучасні методи та технології (ФК – 11).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Війни в історії людства» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 017 Вступ до спеціалізації «історія та теорія культури», ОК – 4 «Культура повсякдення», ОК – 18 «Культура племінного світу Європи».

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Війна в історії людства», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр
Мати навички критичного мислення, викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію.	ПРН - 1
Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру	ПРН - 2
Створювати логічно і структурно організовані тексти з питань культурології, відповідно до спеціалізації.	ПРН - 3
Виявляти, перевіряти та узагальнювати інформацію щодо різноманітних контекстів культурної практики, визначати ступінь їх актуальності із застосуванням релевантних джерел, інформаційних, комунікативних засобів та візуальних технологій.	ПРН - 5
Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики.	ПРН - 6
Інтерпретувати культурні джерела (речові, друковані, візуальні, художні) з використанням спеціальної літератури та визначених методик, аргументовано викладати умовиводи щодо їх змісту.	ПРН - 7
Вести публічну дискусію та підтримувати діалог з питань української культури з фахівцями та нефаківцями.	ПРН - 9
Вільно спілкуватися з професійних питань усно та письмово державною та іноземними мовами з урахуванням мети спілкування та соціокультурних особливостей його контексту.	ПРН - 15
Визначати, формулювати та аргументувати власну громадянську та професійну позицію щодо актуальних суспільних питань..	ПРН - 16

Очікувані результати навчання	Шифр
Мати навички критичного мислення, аналізуючи мілітарні сюжети минулого і сучасності викладати у зрозумілий спосіб власні думки, здійснювати їх аргументацію.	ПРН - 1
Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти дотичних воєнної культури	ПРН - 2
Аналізувати, коментувати, узагальнювати, наукові та аналітичні тексти дотичні проблематики курсу.	ПРН - 3
Створювати логічно і структурно організовані тексти дотичні проблематики курсу.	ПРН - 5
Виявляти, перевіряти та узагальнювати інформацію щодо різноманітних контекстів досліджень мілітарної укльтури, визначати ступінь їх актуальності	ПРН - 6

із застосуванням релевантних джерел, інформаційних, комунікативних засобів та візуальних технологій.	
Розуміти чинники культурної динаміки, принципи періодизації культурних процесів, їх специфічні риси та характеристики дотичних проблематики курсу.	ПРН - 7
Інтерпретувати культурні джерела (речові, друковані, візуальні, художні) дотичних проблематики курсу з використанням спеціальної літератури та визначених методик, аргументовано викладати умовиводи щодо їх змісту.	ПРН - 9
Вести публічну дискусію та підтримувати діалог з питань воєнної культури з фахівцями та нефхівцями.	ПРН - 15
Вільно спілкуватися з проблем воєнної культури усно та письмово державною та іноземними мовами з урахуванням мети спілкування та соціокультурних особливостей його контексту.	ПРН - 16

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: екзамен, ессе, презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, написання аналітичних рефератів, презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: екзамен в усній формі за екзаменаційними білетами.

Розподіл балів, які отримують студенти

Змістові модулі з дисципліни «Війни в історії людства» оцінюються наступним чином:

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Модульна контрольна робота				Сума
T1	T2	T3	T4	100
25	25	25	25	

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Модульна контрольна робота				Сума
T5	T6	T7	T8	100
25	25	25	25	

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	Модуль 2
	Кількість (в)	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	1	40
Модульні контрольні роботи	2	40
Підсумковий семестровий контроль	2	20
Разом	2	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

При оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- оцінка “відмінно” ставиться за правильне виконання всіх завдань;
- оцінка “добре” ставиться за виконання 75 % усіх завдань;
- оцінка “задовільно” ставиться, якщо п рав и льн о виконано більше 50% запропонованих

завдань;

г) оцінка “незадовільно” ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %. Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Два теоретичні питання. Виконання завдання потребує повної аналітичної і змістовної відповіді, кожне питання оцінюється від 0 до 20 балів.

19-20 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов’язкову, а й додаткову літературу.

17-18 отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов’язкову літературу.

14 - 16 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки.

10 -13 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання.

5-9 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальнерозуміння проблеми.

0-4 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

- оцінку «відмінно» (90-100 балів, А)** заслуговує здобувач, який:
- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
  - вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
  - засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
  - засвоїв взаємозв’язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для

професії, яку він набуває; - вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; - самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач, який: - повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально- програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; - має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує здобувач, який: - в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; - вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; - опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач, який: 8 - знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; - виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; - ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована

програмою; - допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який: - володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка «незадовільно» (0-35 балів, F) – виставляється здобувачу, який: - володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; - допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; - не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни.

Тема 1. ПРЕДМЕТ, МЕТА, ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ.

Війна як культурний феномен. Проблема насильства в людському соціумі. Форми і типологія збройних конфліктів. Поняття тактики, стратегії, мілітарної ймовірності та мілітарної доцільності і їх критика. Текстові, речові та візуальні джерела до історії воєнної культури. Максима Карла фон Клаузевіца про війну як продовження політики іншими засобами, її релевантність та критика. Поняття «воєнне мистецтво» і його місце в дослідженнях політичної культури – Ганс Дельбрюк. Концепція воєнно-технологічного детермінізму – Лінн Вайт та його послідовники. «Нова воєнна історія» - Роберт Паркер, Крістофер Даффі та Філіп Контамін.

«Воєнна антропологія» - концепція Джона Кігана. Футурологія та воєнні студії – Мартін ван Кревельд.

Тема 2. ВІЙНА В ПЕРВІСНООБЩИННОМУ СУСПІЛЬСТВІ.

Витоки первіснообщинної війни: концепція соціал – дарвінізму та його критика. Конфлікти у приматів. Концепція «примітивної війни» Гаррі Тарні-Хая та її критика. Збройне насильство у кам'яну добу: концепції, практики, знаряддя. Археологічні пам'ятки воєнної культури кам'яної доби.

Тема 3. ВІЙНА В АНТИЧНІ ЧАСИ.

Антична цивілізація та виникнення «західного способу ведення війни» згідно концепції Віктора Девіса Хансона. Грецький поліс та його мілітарна система. Війни полісів: стратегія, тактика, цілі, засоби. Грецька колоніальна експансія. Завоювання Олександра Македонського. Фаланга. Війни доби еллінізму. Найманці в античному світі. Воєнна справа античного Риму. Легіон. Війни Риму. Римський імперіалізм. Рим і його воєнне протистояння з варварським світом. «Велике переселення народів». Криза і загибель Західної Римської імперії.

Тема 4. ВІЙНА В ДОБУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.

Воєнна організація Східно-римської імперії. Воєнна справа і воєнна культура у варварських королівствах Західної Європи. Теорії виникнення рицарства: технологічний детермінізм, дифузійнізм, проблема стремени. Феодалізм як мілітарна система. Феодална війна. Таранний удар списом і рицарська мілітарна технологія. Рицарська мораль та воєнна етика. Хрестові походи. Столітня війна. Фортифікації та облогова війна. Консервація та трансформація рицарської воєнної культури в протязом XVI -XVII ст. Найманці в Середньовічній Європі.

Тема 5. ВІЙНА В ДОБУ РАННЬОГО МОДЕРНУ. МІЛІТАРНА РЕВОЛЮЦІЯ ТА КОЛОЇАЛЬНІ ВІЙНИ.

Проблема модернізації західного суспільства і роль у цьому процесі мілітарних технологій. Розповсюдження вогнепальної зброї. Концепція мілітарної революції та її критика. Великі географічні відкриття та колоніальна експансія західного світу. Війна на морі. Піратство і його економічне підґрунтя. Кампанії іспанських Габсбургів у Фландрії та Іспанський шлях. Релігійні війни у Франції. Тридцятилітня війна. Війна за іспанську спадщину та Семилітня війна. Війна у добу європейського абсолютизму. Перші постійні армії.

Проблема мілітарної революції в Центрально-Східній Європі. Московсько-Литовські війни. Експансія Османської імперії в Центрально-Східну Європу. Мілітарна культура центрально-східноєвропейського фронтиру, оборона поточна, козацтво. Московська експансія. Поділи Речі Посполитої.

Найманці в ранньомодерній Європі.

Тема 6. ВІЙНА В ДОБУ РЕГУЛЯРНИХ АРМІЙ, к. XVIII – першої половини XX СТ.: ТРИНАРНА ВІЙНА.

Велика Французька революція та наполеонівські війни. Концепція тринтарної війни в дії. Доба колоніальних імперій. Війни індустріальної доби та колоніальні війни. Громадянська війна у США та її вплив на розвиток американської культури. Загальна військова повинність населення та її значення у європейській культурі. Концепція тотальної війни в дії. Перша світова війна, революції, розпад імперій та виникнення національних держав. Мілітаризм і тоталітарні ідеології. Концепція інформаційної війни та пропаганда. Друга світова війна та її наслідки для культури Західного світу.

Тема 7. ВІЙНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XX – ПЕРШИХ ДЕКАДАХ XXI СТ.

Винайдення, впровадження і застосування атомної зброї, та їх вплив на концепції цілей і засобів ведення війни. Колоніальні війни. Холодна війна як конфлікт ліберальної і тоталітарної ідеології. Проблема тероризму. Партизанські війни та конфлікти низької інтенсивності. Боротьба

із транскордонним тероризмом. Концепція гібридної війни. Російсько-українська війна. Прогнози та тренди майбутнього воєнної культури та воєнної справи.

Тема 8. МИСТЕЦТВО І ВІЙНА.

Візуальні мистецтва і мілітарні сюжети. Документальна баталістика. Візуальна пропаганда. Епічна традиція Західного світу. Війна у традиції західного історіописання. Воєнний репортаж та його історія. Мілітарні сюжети у масовій культурі.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лаборатор	індивідуал ьна робота	самостійна робота
ДЕННЕ ВІДДІЛЕННЯ						
Модуль 1						
Тема 1. ПРЕДМЕТ, МЕТА, ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ.	10	5				5
Тема 2. ВІЙНА В ПЕРВІСНООБЩИННОМУ СУСПІЛЬСТВІ.	10	5				5
Тема 3. ВІЙНА В АНТИЧНІ ЧАСИ..	14	5				5
Тема 4. ВІЙНА В ДОБУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.	14	5	4			5
Модульна контрольна робота 1	2					
Тема 5. ВІЙНА В ДОБУ РАНЬОГО МОДЕРНУ. МІЛІТАРНА РЕВОЛЮЦІЯ ТА КОЛОНІАЛЬНІ ВІЙНИ..	14	5	4			5
Тема 6. ВІЙНА В ДОБУ РЕГУЛЯРНИХ АРМІЙ, к. ХVІІІ – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.: ТРІНІТАРНА ВІЙНА.	14	5	4			5
Тема 7. ВІЙНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ – ПЕРШИХ ДЕКАДАХ ХХІ СТ.	10	5				5
Тема 8. МИСТЕЦТВО І ВІЙНА..	14	5	4			5
Модульна контрольна робота 2	2					
Разом за модулі	60	40	16			60

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 120					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні (семінарські)	лаборатор	індивідуал ьна робота	самостійна робота	
ЗАОЧНЕ ВІДДІЛЕННЯ						
Модуль 1						
Тема 1. ПРЕДМЕТ, МЕТА, ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ, ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА ДО КУРСУ.	15	2	2			13
Тема 2. ВІЙНА В ПЕРВІСНООБЩИННОМУ СУСПІЛЬСТВІ.	15	2				13
Тема 3. ВІЙНА В АНТИЧНІ ЧАСИ..	15	2				13
Тема 4. ВІЙНА В ДОБУ СЕРЕДНЬОВІЧЧЯ.	15	2				13
Модуль 2						
Тема 5. ВІЙНА В ДОБУ РАНЬОГО МОДЕРНУ. МІЛІТАРНА РЕВОЛЮЦІЯ ТА КОЛОНІАЛЬНІ ВІЙНИ..	15	2				13
Тема 6. ВІЙНА В ДОБУ РЕГУЛЯРНИХ АРМІЙ, к. XVIII – ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ XX СТ.: ТРІНІТАРНА ВІЙНА.	15	2				13
Тема 7. ВІЙНИ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XX – ПЕРШИХ ДЕКАДАХ XXI СТ.	15	2				13
Тема 8. МИСТЕЦТВО І ВІЙНА..	15	2				13
Разом за модулі	120	16				102

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. Воєнна культура греко-римського світу античної доби.	4	2
2	Тема 2. Рицарська культура і рицарство як бойова сила.	4	
3	Тема 3. Мілітарна революція та колоніальні війни очима учасників.	4	
4	Тема 4. Війни індустріальної доби очима учасників.	4	
Разом		16	2

6.4. Завдання для самостійної роботи

1. Воєнна справа та війна у культурах Стародавнього Сходу.
2. Воєнна культура Доколумбової Америки.
3. Парамілітарні формації в модерну добу.
4. Конфлікти низької інтенсивності в модерну добу.
5. Війна і воєнні культури в сучасному кінематографі.

6.5. Питання для модульного і підсумкового семестрового контролю.

1. Війна як культурний феномен. Проблема насильства в людському соціумі.
2. Форми і типологія збройних конфліктів.
3. Поняття тактики, стратегії, мілітарної ймовірності та мілітарної доцільності і їх критика.
4. Текстові, речові та візуальні джерела до історії воєнної культури.
5. Максима Карла фон Клаузевіца про війну як продовження політики іншими засобами, її релевантність та критика.
6. Поняття «воєнне мистецтво» і його місце в дослідженнях політичної культури – Ганс Дельбрюк.
7. Концепція воєнно-технологічного детермінізму – Лінн Вайт та його послідовники.
8. «Нова воєнна історія» - Роберт Паркер, Крістофер Даффі та Філіп Контамін.
9. «Воєнна антропологія» - концепція Джона Кігана.
10. Футурологія та воєнні студії – Мартін ван Кревельд.
11. Витоки первіснообщинної війни: концепція соціал – дарвінізму та його критика.
12. Конфлікти у приматів.
13. Концепція «примітивної війни» Гаррі Тарні-Хая та її критика.
14. Збройне насильство в кам'яну добу: концепції, практики, знаряддя.
15. Археологічні пам'ятки воєнної культури кам'яної доби.
16. Антична цивілізація та виникнення «західного способу ведення війни» згідно концепції Віктора Девіса Хансона.
17. Грецький поліс та його мілітарна система.
18. Війни полісів: стратегія, тактика, цілі, засоби.
19. Грецька колоніальна експансія.
20. Завоювання Олександра Македонського.
21. Фаланга та її тактичні особливості.
22. Війни доби еллінізму.

23. Найманці в античному світі.
24. Воєнна справа античного Риму.
25. Легіон – структура, склад, тактика.
26. Війни Риму. Римський імперіалізм.
27. Рим і його воєнне протистояння з варварським світом.
28. «Велике переселення народів» з точки зору воєнної історії.
29. Криза і загибель Західної Римської імперії.
30. Воєнна організація Східно-римської імперії.
31. Воєнна справа і воєнна культура у варварських королівствах Західної Європи.
32. Теорії виникнення рицарства: технологічний детермінізм, дифузійнізм, проблема стремені.
33. Феодалізм як мілітарна система. Феодална війна.
34. Таранний удар списом і рицарська мілітарна технологія.
35. Рицарська мораль та воєнна етика.
36. Хрестові походи. Столітня війна.
37. Фортифікації та облогова війна.
38. Консервація та трансформація рицарської воєнної культури в протязом XVI -XVII ст.
39. Найманці в Середньовічній Європі.
- 40.
41. Проблема модернізації західного суспільства і роль у цьому процесі мілітарних технологій.
42. Розповсюдження вогнепальної зброї.
43. Концепція мілітарної революції та її критика.
44. Великі географічні відкриття та колоніальна експансія західного світу.
45. Війна на морі. Піратство і його економічне підґрунтя.
46. Кампанії іспанських Габсбургів у Фландрії та Іспанський шлях.
47. Релігійні війни у Франції.
48. Тридцятилітня війна.
49. Війна за іспанську спадщину та Семилітня війна.
50. Війна в добу європейського абсолютизму.
51. Перші перманентні армії ранньомодерної Європи.
51. Проблема мілітарної революції в Центрально-Східній Європі.
52. Московсько-Литовські війни.
53. Експансія Османської імперії в Центрально-Східну Європу.
54. Мілітарна культура центрально-східноєвропейського фронтиру, оборона поточна, козацтво.
55. Московська експансія. Поділи Речі Посполитої.
56. Найманці в ранньомодерній Європі.
57. Велика Французька революція та наполеонівські війни.
58. Концепція тринітарної війни в дії.
59. Доба колоніальних імперій.
60. Війни індустріальної доби та колоніальні війни.
61. Громадянська війна у США та її вплив на розвиток американської культури.
62. Загальна військова повинність населення та її культурне значення
63. Концепція тотальної війни в дії.
64. Перша світова війна, революції, розпад імперій та виникнення національних держав.
65. Мілітаризм і тоталітарні ідеології. Концепція інформаційної війни та пропаганда. Друга світова війна та її наслідки для культури Західного світу.
66. Візуальні мистецтва і мілітарні сюжети.
67. Документальна баталістика.
68. Візуальна пропаганда та війна.
69. Епічна традиція Західного світу.
70. Війна у традиції західного історіописання.

71. Воєнний репортаж та його історія.
72. Мілітарні сюжети у масовій культурі.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Комп'ютер, проектор.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Література до лекційного курсу.

- Arnold T. *Renaissance at War*. – London, 2001.
Black J. *European Warfare 1494-1600*. – London & New York, 2002.
Burke P. *Eyewitnessing: The Uses of Images as Historical Evidence*. – Cornell, 2004.
Contamine P. *War in the Middle Ages*. – London, 1991.
Guilaine J., Zammit J. *The Origins of War. Violence in Prehistory*. – Oxford, 2005.
Keegan J. *History of Warfare*. – New York, 1994.
Hamblin W. J. *Warfare in the Ancient Near East to 1600 BC Holy Warriors at the Dawn of History*. – London & New York, 2006.
Keegan J. *The Face of Battle. A Study of Agincourt, Waterloo, and the Somme*. – London, 1983.
Keen M. *Chivalry*. – New Haven & London, 1984
Keen M. (ed.), *Medieval Warfare: a History*. – Oxford, 1999.
Parker G. *The Military Revolution. Military innovation and rise of the West 1500-1800*. – Cambridge, 1996.
The Cambridge History of Greek and Roman Warfare. *Volume I. Greece, the Hellenistic world and the rise of Rome*. – Cambridge, 2007.
The Cambridge History of Greek and Roman Warfare. *Volume II. Rome from the Late Republic to the Late Empire*, - Cambridge, 2007.
The Cambridge History of War. *Volume II. War and the Medieval World*. – Cambridge, 2020.
The Cambridge History of War. *Volume IV. War and the Modern World*. – Cambridge, 2012.
The Cambridge History of Warfare (edited by Geoffrey Parker) – Cambridge, 2005.
Żygulski jun. Z. *Bitwa pod Orszą – struktura obrazu / Zdzysław Żygulski, jun. // Żygulski jun. Z. Światła Stambułu*. – Warszawa : DIG, 1999. – S. 253-290.
Żygulski jun. Z. *Broń w dawnej Polsce na tle uzbrojenia Europy i Bliskiego Wschodu* – Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe, 1982. – 336 s.
van Creveld M. *The Culture of War*. – London, 2008.
van Creveld M. *The Transformation of War: The Most Radical Reinterpretation of Armed Conflict Since Clausewitz*. – New York, 1991.
Енглунд П. *Полтава. Розповідь про загибель однієї армії*. – Харків, 2018.
Войтович Л. та ін. *Історія війн і військового мистецтва. У трьох томах. Том 1 (бл. 3060 р. до Христа — початок XVI ст.)* – Харків, 2017.
Войтович Л. та ін. *Історія війн і військового мистецтва. У трьох томах. Том 2 (початок XVI – початок XX ст.)* – Харків, 2019.
Войтович Л. та ін. *Історія війн і військового мистецтва: у трьох томах – Том 3 Від масових армій до відродження професійних армій (XX – початок XXI ст.)*. – Харків 2019.

Література до практичних занять

- Гомер *Іліада*. Різні видання.
Ксенофонт *Анабазис*, різні видання.
Гай Юлій Цезарь *Записки про Галльську війну*, різні видання.
Жан Ле Бель *Правдиві хроніки*, різні видання
Фруассар Ж. *Хроніки*, різні видання

Diary of General Patrick Gordon of Auchleuchries 1635-1699, Vol I – VI. – Aberdeen, 2009 – 2016.

Чайковський М. Кампанія над Дунаєм та в Мунтенії в часи Кримської війни 1854-1855, Чайковський М. *Шляхта обирає авантюризм* – Київ, 2020.

Lawrence T. E. – *Seven Pillars of Wisdom.* – London, 1926.

Горліс Горський Ю. *Холодний Яр.* – Київ 2016.

Маннергейм К. Г. *Мемуари, Т. I – II.* – Київ, 2020.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Bitwa pod Orszą 8 IX 1514 malarz z kręgu Lukasa Cranacha Starszego (fl. ca 1525-1535)
<https://cyfrowe.mnw.art.pl/pl/katalog/517554>

Додаток 2

Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).

(потрібне підкреслити)

_____ протокол № ____ від «____» _____ 20 __ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище
ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).

(потрібне підкреслити)

_____ протокол № ____ від «____» _____ 20 __ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище
ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).

(потрібне підкреслити)

_____ протокол № ____ від «____» _____ 20 __ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище
ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).

(потрібне підкреслити)

протокол № ____ від «____» _____ 20 ____ р.

Завідувач кафедри _____

(підпис) (Прізвище

ініціали)